

Závěrečná zpráva programu
„Zdravý zoubek - prevence zubního kazu“

Vypracovala: **Bc. Jana Stejskalová**
autorka a organizátorka programu
Střední zdravotnická škola a Vyšší zdravotnická škola Liberec

V Liberci dne 30.11.2003

1. Obecné informace o programu Zdravý zoubek

1.1. Souhrn

Uváděný projekt „Zdravý zoubek“ byl primárně preventivním opatřením zlepšení orálního zdraví dětí a mládeže. V programu byla zastoupená skupinová, preventivní a plošná intervence. Program se zaměřil na děti v mateřských školách i jejich rodiče (dále v textu MŠ) v Liberci, Rynolticích, Hrádku nad Nisou a žáky 8.a 9. tříd základních škol (dále v textu ZŠ) v Liberci.

Byla vytvořena e-mailová adresa programu: www.zdravyzoubek@post.cz, kde mohly MŠ a ZŠ nahlásit termín k realizaci programu. Této možnosti využilo 6 zařízení.

Aktuální informace o průběhu programu bylo možno sledovat na vytvořených stránkách programu, které byly součástí stránek školy (www.szsvzslib.hiedu.cz → [akce zoubek](#)).

Projekt úzce navazoval na pilotní akci „Zlepšení orálního zdraví dětí a mládeže“ realizovanou v roce 2002, která byla podporována Krajskou hygienickou stanicí Liberec jako součást tvorby dokumentu Zdravotní politika Libereckého kraje (dílčí úkol č.6.4).

Hlavním cílem projektu byla instruktáž efektivní techniky čištění zubů skupinovou i individuální metodou. Všechny děti zúčastněné v realizovaném projektu dostaly balíček obsahující zubní kartáček, pastu, kelímek a informační leták. Pro žáky ZŠ byla navíc pro zájemce připravena detekce zubního plaku.

Dalším z cílů programu bylo informování o poznatcích prevence zubního kazu rodičů dětí v MŠ i dětí samotných, žáky 8. a 9. tříd ZŠ studenty Střední zdravotnické školy a Vyšší zdravotnické školy Liberec (dále v textu SZŠ a VZŠ). Studenti SZŠ a VZŠ prováděli realizaci programu po absolvování tří odborných školení prevence zubního kazu MUDr. R. Sekvardem a po absolvování dvou metodicko-výchovných školení Bc. J. Stejskalové a MUDr. R. Drašnarové.

Cílem programu bylo i vytvoření výchovně edukačního materiálu se základními informacemi o prevenci zubního kazu. Materiál byl vytvořen pro vyškolené studenty a pro materiál na nástěnku do MŠ. Pro rozdávání základních informací o prevenci zubního kazu pro děti v MŠ a žáky na ZŠ jako součást rozdáváných balíčků, jsme využili informačních letáků již vytvořených materiálů- „Zdravé zuby“ vydané KHS Liberec 2002.

Dalším cílem programu bylo zmapování informovanosti rodičů dětí v MŠ o prevenci zubního kazu formou anonymních dotazníků. V současné době je vyhodnoceno 425 dotazníků. Přes polovina MŠ slíbila zaslání vyplněných dotazníků. Ze zpracovaných 425 dotazníků lze zjistit statisticky významné údaje o informovanosti rodičů dětí v MŠ o prevenci zubního kazu. (Výsledky dotazníků viz níže v kapitole 2.3.)

Význam projektu byl i v zapojení a ztotožnění studentů SZŠ a VZŠ s nutností podpory zdraví. U pěti studentů při prvním odborném školení byl zjištěn chronický zánět zubů v různých stádiích. Tito studenti po skončení programu byly bez známek onemocnění. Všichni studenti SZŠ a VZŠ se naučili vhodnými dentálními pomůckami a správnými metodami čistit zuby. Při realizaci projektu v MŠ a ZŠ se studenti naučili prezentovat své vědomosti a působit na děti v MŠ a žáky ZŠ.

Aktivita studentů byla sledována na základě dokumentace.

1.2. Cílová skupina

Při přípravě programu „Zdravý zoubek“ bylo počítáno s hlavními cílovými skupinami: se všemi dětmi a jejich rodiči v MŠ v Liberci, Rynolticích a Hrádku nad Nisou (cca 2 600 dětí) a s žáky 8. a 9. tříd ZŠ v Liberci (cca 2 200 žáků). Na žádost sponzorů programu byly navíc do cílové skupiny zařazeni děti z MŠ v Osečné a děti z 25. MŠ v Jablonci nad Nisou.

1.3. Metody programu

Program byl sestaven z obecných postupů a metod v oblasti podpory zdraví. Zahrnoval několik vzájemně propojených metod:

- Informačně receptivní (prezentace informací studenty SZŠ a VZŠ na děti v MŠ a žáky 8. i 9. tříd ZŠ).
- Reproductivní metody (záměrný a nezáměrný přehled informovanosti o prevenci zubního kazu rodičů dětí v MŠ z anonymních dotazníků, reprodukováním poznatků dětí a žáků).
- Metody slovní, názorně demonstrační (ukázka na modelech a výukových obrazech) a metody praktické.
- V programu je zahrnuta intervence skupinová i individuální (instruktáž a praktický nácvik efektivní techniky čištění zubů, doby a postupu).

Celým programem prolínala motivace k prevenci zubního kazu a k pravidelným lékařským prohlídkám u svého stomatologa.

1.4. Časový harmonogram

II. čtvrtletí - Obeslání mateřských škol v Liberci, Rynolticích, Hrádku nad Nisou a základních škol v Liberci a seznámení s připravovaným projektem.
- Kontakt se sponzory, vyzvednutí nebo zakoupení materiálů, zajištění potřebných metodických pomůcek.
- Oslovení a výběr studentů SZŠ a VZŠ (předpokládaný počet 40).
- Zajištění dotazníků, výchově edukačních materiálů.

III. čtvrtletí - Proškolení studentů SZŠ a VZŠ v prevenci zubního kazu a metodicko-výchovné školení.
- Vlastní realizace programu: edukace dětí v MŠ a žáků 8. a 9. tříd ZŠ.
- Rozdání anonymních dotazníků rodičům dětí v MŠ.

IV. čtvrtletí - Realizace programu.
- Vyhodnocení anonymních dotazníků rodičů dětí v MŠ.
- Vyhodnocení akce a sepsání závěrečné zprávy projektu.

1.5. Vyhodnocení projektu

Vyhodnocení programu je na základě těchto daných kritérií:

- Počet zúčastněných MŠ v projektu.
- Počet zúčastněných ZŠ v projektu.
- Přehled zpracovaných dotazníků.

Přehledné zpracování vyhodnocení tří kritérií pro hodnocení programu je v samostatné kapitole č.2.

1.6. Personální zajištění projektu

Bc. Jana Stejskalová
MUDr. Radka Drašnarová
Ing. Marcela Fialová
MUDr. Radomír Sekvard
MUDr. Jaromír Stejskal
Studenti SZŠ a VZŠ Liberec.

Celkem se přihlásilo 48 studentů ZŠ a VZŠ. Nakonec 32 studentů aktivně realizovalo program.

Jmenný seznam 32 studentů, kteří realizovali program Zdravý zoubek v MŠ a ZŠ:

1. Beldová Michaela	3. VsB
2. Burdová Kateřina	1. VsA
3. Dolanská Alexandra	1. VsA
4. Doležalová Martina	3. VsB
5. Dušek Jiří	3. VsB
6. Hatalová Jana	3. VsB
7. Hozáková Jana	2. DVS
8. Chocenská Kateřina	2. DVS
9. Jezvíková Markéta	1. DVS
10. Kohlová Jana	4. VsB
11. Kolínková Jana	2. VsA
12. Kostrinský Michael	2. VsB
13. Kotůčková Kateřina	1. VsA
14. Králová Barbora	3. VsA
15. Krausová Zuzana	1. DVS
16. Krchová Veronika	1. DVS
17. Kryčfalušijová Katarína.	4. VsB
18. Kubová Kateřina	2. DVS
19. Maděrová Ivana	1. DVS
20. Machytková Michaela	1. DVS
21. Nesvadbová Jana	1. DVS
22. Peterová Markéta	3. VsA
23. Pluhařová Kamila	1. VsA
24. Řoutilová Aneta	2. VsB
25. Schülerová Martina	4. VsB
26. Šámal Rudolf	2. VsA
27. Ševčíková Karolína	4. VsB
28. Šlajsová Lucie	3. VsA
29. Šturmová Jana	2. VsA
30. Trunečková Romana	2. DVS
31. Žďárská Monika	4. VsB
32. Žídková Iveta	2. VsB

2. Vyhodnocení projektu dle daných kritérií

2.1. Počet zúčastněných MŠ v projektu

O realizaci programu byli ředitelé MŠ informováni na srpnové schůzi ředitelů, kde jsem představila program a rozdala informační letáky..

Od 15. září až po 21.11.2003 byl realizován program Zdravý zoubek. Za toto období bylo realizováno 32 MŠ včetně jejich odloučených pracovišť v Liberci- obec III., Hrádku nad Nisou, Rynolticích, Osečné a 25. MŠ v Jablonci nad Nisou.

Program odmítlo 9 MŠ (MŠ Sedmikráska, MŠ Klubíčko, MŠ Klicperova, MŠ U Bertíka, MŠ Jablíčko, MŠ Matoušova, MŠ Jabloňová, MŠ Srdíčko, MŠ Malínek).

Celkem bylo při realizaci přítomno 1 898 dětí. Těm dětem, které nebyly přítomni při realizaci programu, byly ponechány balíčky u učitelky.

Bylo rozdáno cca 2 350 balíčků pro děti v MŠ. Balíček obsahoval dětský kartáček Spokar, informační leták Zdravé zuby, nafocený rozvrh čištění zubů na jeden měsíc, lepící měsíčky a sluníčka pro nalepení do rozvrhu.

MŠ dle počtu oddělení získala zubní pastu Colgate pro děti na čištění zubů v MŠ. Dále po realizaci programu MŠ získala balíček pro vytvoření nástěnky k informování rodičů. Balíček materiálů na nástěnku obsahoval: námi vytvořený přehled základních informací o prevenci zubního kazu, informační leták Zdravé zuby, tři brožury vydané VZP k problematice zdravého chrupu, informační leták o přehledu vhodných zubních past s ohledem na věk dítěte vydaný ČSK.

Po skončení programu Zdravý zoubek studenti nechali potvrdit v MŠ doklad: Záznam o uskutečnění projektu Zdravý zoubek. Na základě těchto údajů je získán přehled o množství dětí, které se účastnily programu a počet dětí, kterým se balíčky ponechaly u učitelky. Tento dokument obsahuje kolonku: Vaše případné hodnocení, kde některé MŠ využily prostor k napsání ohodnocení programu realizovaného u nich v MŠ .

2.2. Počet zúčastněných ZŠ v projektu

O realizaci programu byli ředitelé ZŠ informováni na srpnové schůzi ředitelů, kde jsem představila program a rozdala informační letáky.

Od 15. září až po 21.11.2003 byl realizován program Zdravý zoubek. Za toto období bylo realizováno 24 ZŠ v Liberci. Program odmítly dvě ZŠ pro velký počet akcí na škole (ZŠ Oblačná a ZŠ Aloisina výšina). Pro zájem ze strany škol jsme zrealizovali tři ZŠ, které nebyly v seznamu školského úřadu (ZŠ Vesec, ZŠ Doubí, ZvŠ Orlí).

Celkem bylo při realizaci přítomno 1 819 žáků 8. a 9. tříd. Rozdalo se na cca 2 000 balíčků obsahujících: informační leták Zdravé zuby, 19 ml zubní pastu Colgate, zubní kartáček Clinic Sensitive od firmy Spokar a umělohmotný kelímek. Při realizaci 45ti minutového programu Zdravý zoubek byla pro zájemce z řad žáků přichystána detekce zubního plaku (maximálně pro 4 studenty). Při každé realizaci programu u žáků 8. a 9. tříd byla provedena detekce zubního plaku.

Po skončení programu Zdravý zoubek studenti nechali potvrdit v ZŠ doklad: Záznam o uskutečnění projektu Zdravý zoubek. Na základě těchto údajů je získán přehled o množství žáků, kteří se účastnili programu a počet žáků, kterým se balíčky ponechaly u třídní učitelky. Tento dokument obsahuje kolonku: Vaše případné hodnocení, kde některé ZŠ využily prostor k napsání ohodnocení programu realizovaného u nich v ZŠ .

2. 3. Přehled zpracovaného dotazníku

Jedním z cílů programu Zdravý zoubek, bylo zmapování informovanosti rodičů dětí v MŠ o prevenci zubního kazu formou anonymních dotazníků . V současné době je vyhodnoceno 425 dotazníků. Přes polovina MŠ slíbila zaslání vyplněných dotazníků.

Po zpracování všech zaslanych materiálů od MŠ, mám v úmyslu informovat veřejnost o výsledcích z anonymních dotazníků v regionálním tisku, odborných časopisech a přislíbený zájem o výsledcích z dotazníků má i jedna regionální rádiová stanice. Prezentace výsledků z dotazníků „Informovanost rodičů dětí v MŠ o prevenci zubního kazu“ bude dne 29.1.2004 v kongresovém sále Babylonu při zhodnocení celé akce, poděkování studentům SZŠ a VZŠ za realizaci a poděkování sponzorům za podporu programu Zdravý zoubek.

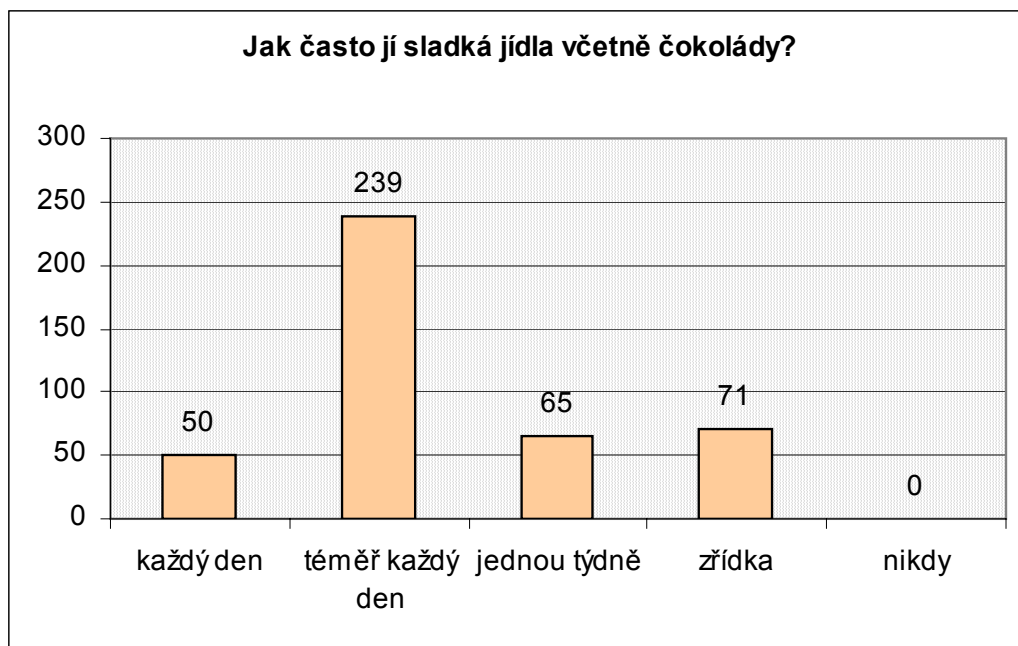
Ze zpracovaných 425ti dotazníků, lze zjistit statisticky významné údaje o informovanosti rodičů dětí v MŠ o prevenci zubního kazu.

Výsledky ze zpracovaných dotazníků jsou alarmující. Vyplývá z nich, že většina rodičů dětí v MŠ se domnívá, že mají dostatečné informace o prevenci zubního kazu.. Bylo však zjištěno, že pouze 1/3 všech dotazovaných rodičů jedná skutečně v zásadách prevence zubního kazu (navštěvuje preventivní prohlídky s dětmi u stomatologa, kontroluje čištění zubů u dětí, nenamáčeli dudlík do ničeho sladkého u svých dětí v batolecím věku apod.).

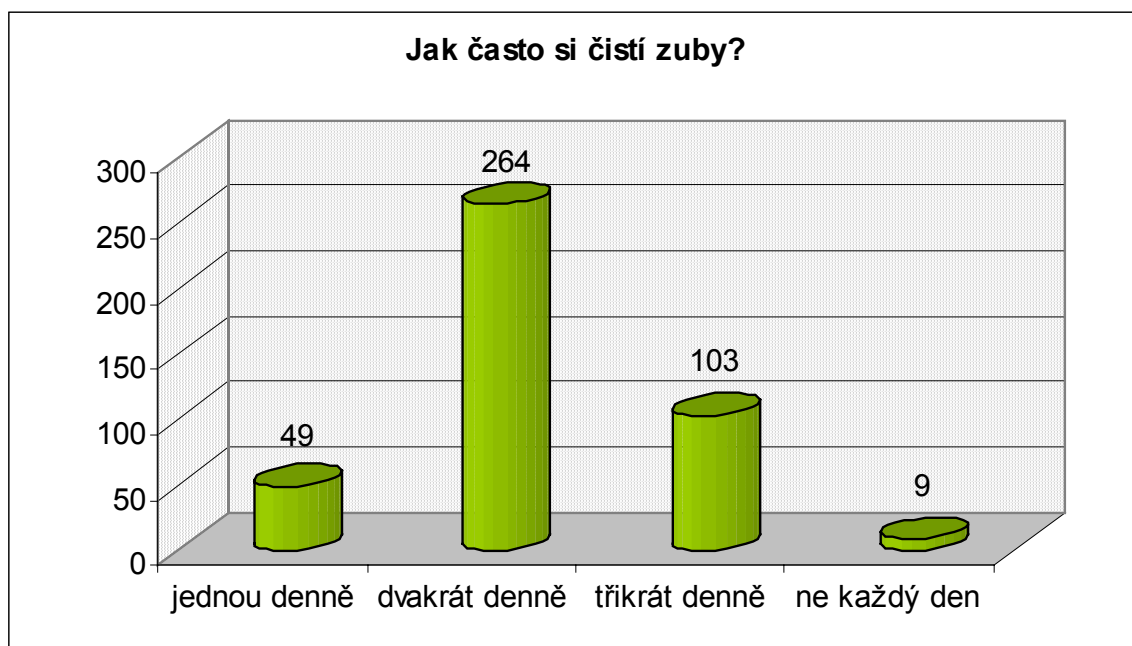
Níže zařazuji pro celkový přehled (**ne**) informovanosti rodičů dětí v MŠ o prevenci zubního kazu několik grafů získaných ze zpracovaných dotazníků.

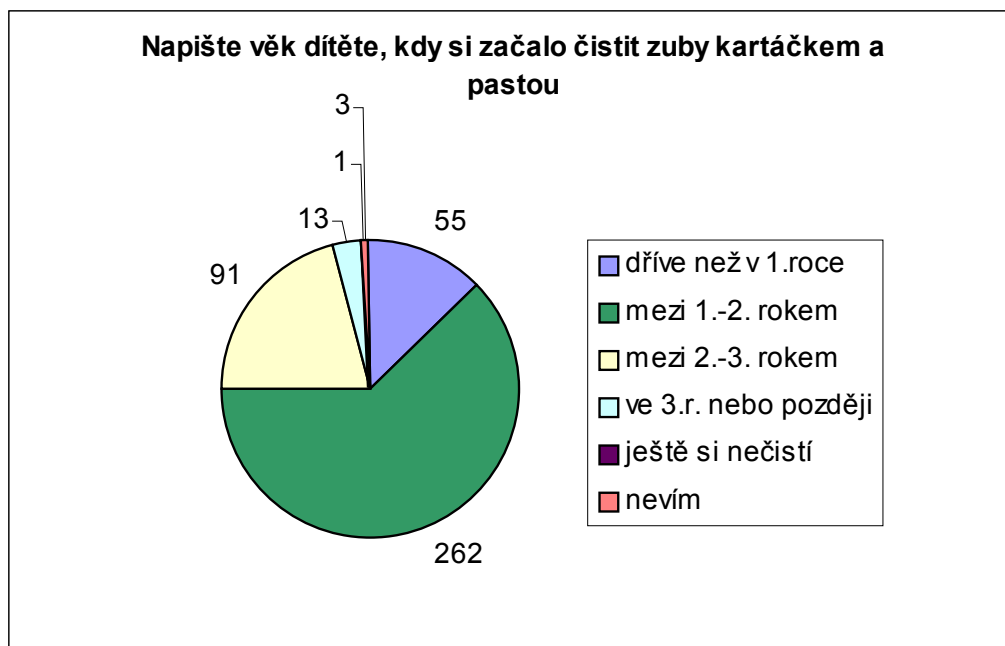
Graf č. 1. Na základě vědeckých informací o přenosu bakterií způsobujících kaz zubů, by nemělo docházet k ochutnávání z lžičky, kterou jí dítě.

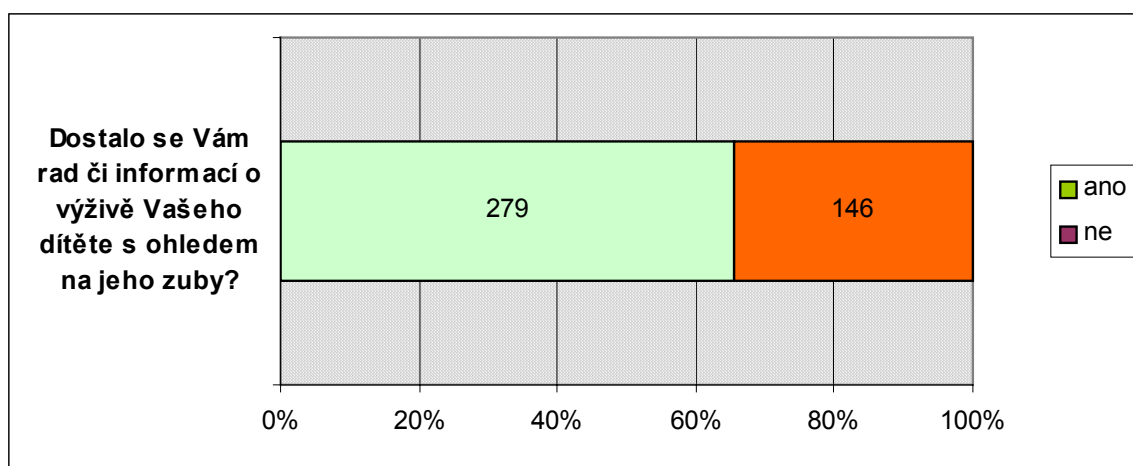
Graf č.2. Současná skladba stravy dětí nahrává k podpoře a rozvoji zubního kazu.

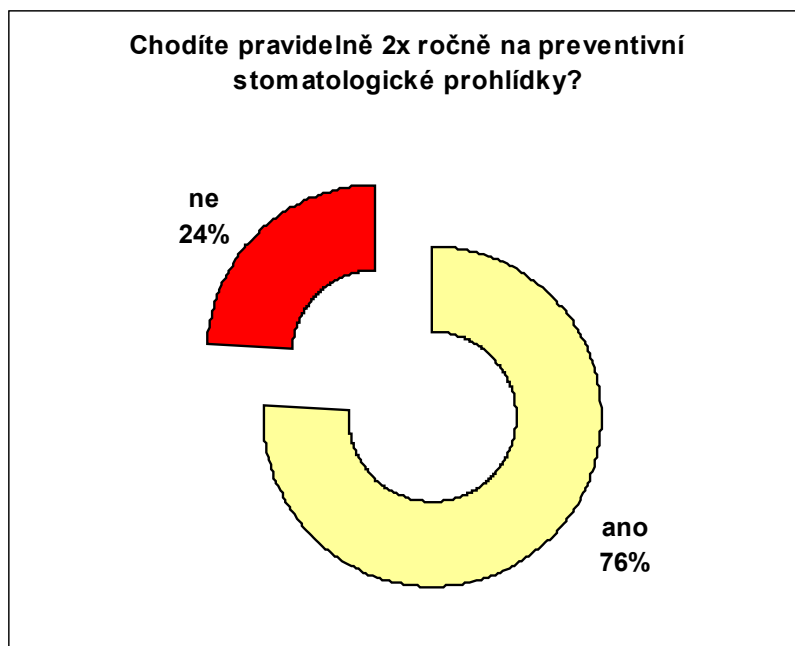
Graf č.3. Doporučováno je dvakrát denně si čistit zuby.

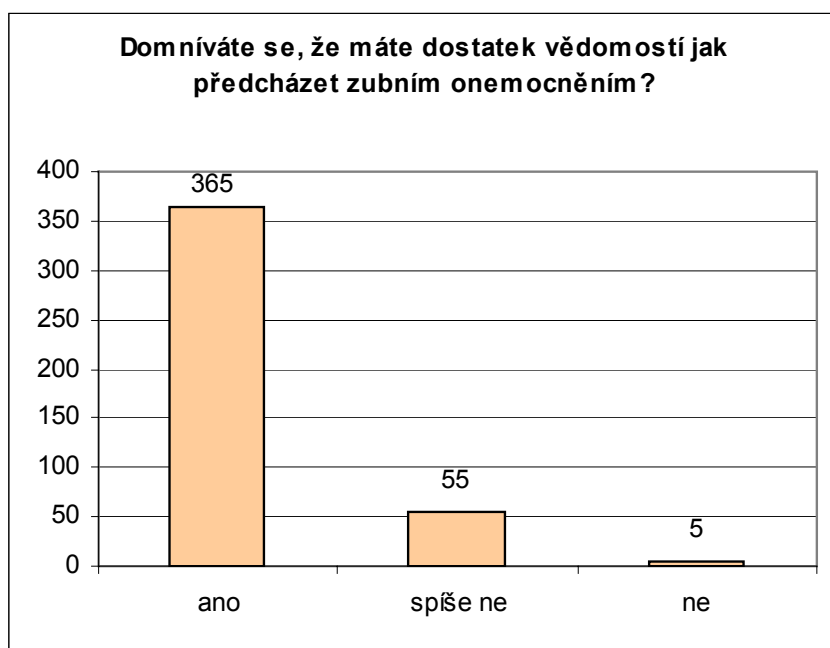
Graf č.4. V současné době je odborníky preferován začátek čištění zubů ve věku prořezání prvního zubu. Ten je cca v 6 –8 měsících (prořezání 2.řezáku). I v této době by měly být zuby čištěny (př. čtverečkem mulu).

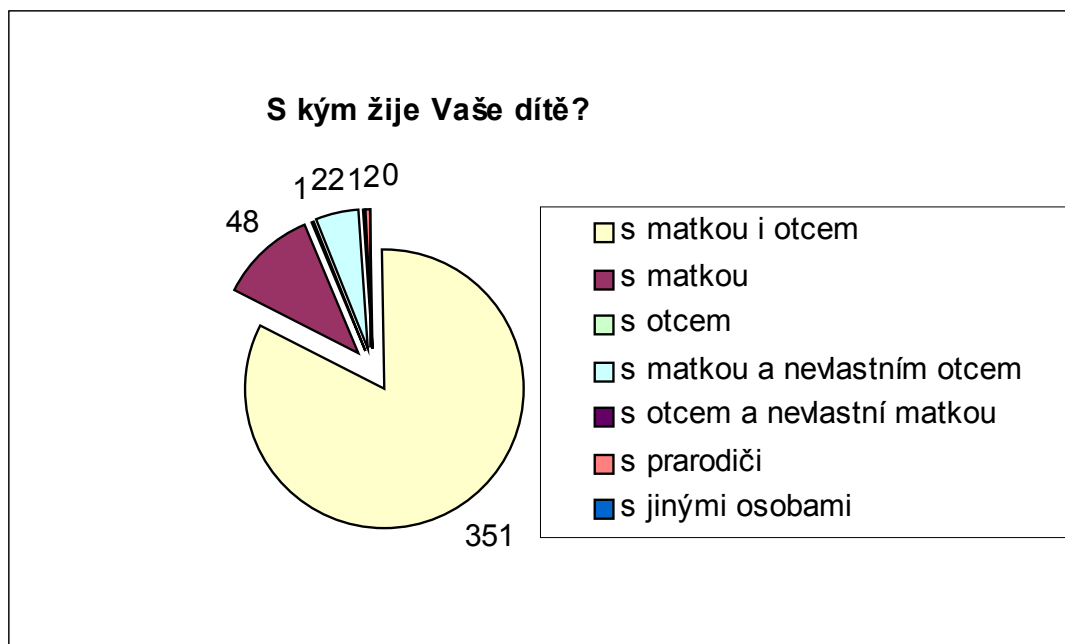
Graf č.5.

Graf č.6. Preventivní prohlídky jsou plně hrazeny pojišťovnou od 6 měsíců věku dítěte, s četností- dvakrát ročně.

Graf č.7.

Graf č.8. Tento graf jsem do přehledu zařadila pro přehled sociálního zázemí dětí.

3. Propagace programu

- V měsíčníku Zpravodaj (za září, říjen, listopad), vyšla inzerce k programu Zdravý zoubek .
- Dne 1.9. 2003 bylo odvysílané zpravodajství o programu na Nově v regionální televizi Tera-Nova.
- V Libereckém Dnu dne 15.11. 2003.
- Dne 21.11.2003 slavila SZŠ a VZŠ 50. výročí založení SZŠ. Při této příležitosti se program Zdravý zoubek prezentoval spolu s ostatními programy školy. Studenti zájemcům předváděli detekci zubního plaku, rozdávali zbylé zubní kartáčky spolu s 19ti ml zubními pastami. Bylo tak rozdáno cca 200 ks dětských kartáčků Spokar, cca 200 ks zubních kartáčků Clinic Sensiteve od firmy Spokar a cca 400 zubních past.
- V regionální televizi Genus dne 25.11. 2003.
- V tisku Týden v Liberci číslo 38 .
- O víkendu 13. a 14.12.2003 bylo v regionálním rádiu Kontakt odvysílány informace o proběhlém programu, jeho cíli a výsledném hodnocení.
- V tisku Liberecký Den dne 26.1. 2004 informace o ukončení a vyhodnocení programu dne 29.1.2004 v kongresovém sále Babylonu.
- V regionální televizi Genus dne 27. 1. 2004 pozvánka na zhodnocení programu dne 29.1.2004 v kongresovém sále Babylonu..
- V tisku LKS (Časopis České stomatologické komory), číslo 1, leden 2004, ročník 14, str. 23.
- Dne 29.1.2004 bylo v kongresovém sále Babylonu zhodnocení celého programu, poděkování studentům SZŠ a VZŠ za realizaci a poděkování sponzorům za podporu programu Zdravý zoubek. Proběhla i prezentace výsledků z dotazníků „Informovanost rodičů dětí v MŠ o prevenci zubního kazu.“
- V tisku Liberecký Den dne 18.2.2004 str.19.